

Přítomnost

Jestliže tedy mohu souhlasit s formulací, které Kouba užívá pro charakteristiku Heideggerovy kritiky „nivelizující“ zkušenosti času, jak nám ji odkázali staří řečtí myslitelé, totiž s formulací, že šlo o „pochopení bytí z přítomnosti“, pak musím ihned dodat, že chyba vlastně nespočívá v tom, co tato formulace přímo vypovídá, nýbrž v chybném chápání přítomnosti samé (totiž jakožto bodu, jak to známe především u eleatů). Pokud je přítomnost chápána ve výše uvedeném smyslu jako sjednocenost aktuální fáze s celkem události, tedy jako vždy aktuální sjednocenost všech fází události, které jsou ze své „ne-přítomnosti“ zpřítomňovány onou aktuálně přítomnou fází (a pak zase další, následující fází atd.), není zjevného důvodu, proč mít pochybnosti a námitky proti „pochopení bytí z přítomnosti“. Vždyť jinak není takové pochopení ani možné! Pochopení je vždycky akt vědomí (myšlení, chápání), který jakožto událostné dění má nutně také své fáze (opět ovšem sjednocené, jinak by nebylo „pochopení“ ani možné). Jestliže náležitostí filosofie je nikdy neustávající reflexe, je zcela zřejmá velmi úzká souvislost mezi myšlenkovým (chápavým, porozumivým) zpřítomňováním jak ne-přítomných fází samotných aktů myšlení, tak ne-přítomných fází myšlených (chápaných) událostí mimomyšlenkových, ale myšlenkově tematizovaných (a ovšem v tradičním myšlení i jinak, jiným způsobem ne-přítomných, ale kdykoli zpřítomnitelných pojmových modelů jakožto nečasových, „geometricky“ míněných konstruktů). Stále však zůstáváme dlužni odpověď na otázku, proč vlastně Řekové – a speciálně a výslovně eleaté – tu aktuální „přítomnost“ tak velice zdůraznili, že teprve z ní se všichni další filosofové pokoušeli pochopit všechna jednotlivá jsoucí a také jsoucí vcelku. To je ve skutečnosti samo srdce celé problematiky. Na tomto místě snad stačí jen připomenout, že se právě zde soustřeďuje rozhodující význam řeckého důrazu na LOGOS. Nepochybně je pravda, že LOGOS se všemi svými důsledky (pojmovostí, zpředměťováním a konstrukcí intencionálních předmětů) znamená vlastně jen jakousi racionalizaci mýtu resp. mytické orientace na nadčasové archetypy, tedy na jakousi pra-minulost. Tato praminulost je však zbavena vší dějovosti a učiněna oním „věčným nyní“, aeternum nunc. Možná, že to opravdu nebylo jinak možné, měla-li být minulost skutečně ve velkém zbavena své dominance, své děsivé nadvlády nad přítomností i budoucností. Ale byl to jen první, nicméně asi nezbytný krok, nutný předpoklad k tomu, aby došlo ke kroku rozhodujícímu, totiž k celkové orientaci směrem na budoucnost a do budoucnosti. Řecký čas ještě není tím pravým, skutečným časem, ale je vážným a dokonce dost úspěšným (i když nikdy netematizovaným a náležitě ani dodatečně nereflektovaným) pokusem o zbavení minulosti její uhrančivé vlády. Teprve pak se mohla začít ukazovat světodějná důležitost orientace na budoucnost a do budoucnosti, totiž orientace na skutečnost, která „není“ (nejenom, která „ještě není“), jak ji známe ze starého Izraele.

(Praha, 980111-2.)